

Ulosoton menettely kuolinpesälle lähetetyissä ilmoituksissa

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 10.10.2023 osoittamassaan kantelussa arvostellut ulosoton menettelyä, koska ulosotto lähettää kantelijalle toistuvasti kuolleen lähiomaisen asioista kirjeitä, vaikka kantelija on toimittanut perukirjan ulosottoviranomaisille eikä kuolinpesässä ole ollut jaettavia varoja. Kantelun ja 10.4.2024 päivätyn lisäkirjeensä oheen kantelija on liittänyt ulosoton lähettämiä vireilletuloilmoituksia ja maksukehotuksia.

SELVITYS

Valtakunnanvoudin kanslia on antanut lausunnon, jonka oheen on liitetty johtavan kihlakunnanvoudin ja kihlakunnanvoudin lausunnot sekä ulosottotarkastajan kantelijalle 11.10.2023 lähettämä sähköposti.

Lausunto ja selvitykset toimitetaan kantelijalle päätöksen ohessa.

RATKAISU

Arviointi

Ulosottoasia tulee vireille hakemuksesta. Ulosottokaaren 3 luvun 33 §:n mukaan, kun hakemus on saapunut vastaavalle ulosottomiehelle, vastaajalle on viipymättä annettava vireilletuloilmoitus. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Pykälän mukaan ilmoitukseen merkitään: 1) vireilletulopäivä ja tarpeelliset asianhallintatiedot; 2) vastaava ulosottoylitarkastaja tai ulosottotarkastaja ja hänen yhteystietonsa sekä tarvittavat muut yhteystiedot; 3) velallisen lain mukainen oikeus estää täytäntöönpano asettamalla vakuus; 4) maksukehotus, muuttokehotus tai muu ulosottooperusteessa asetettua velvoitetta koskeva noudattamiskehotus; 5) yhteydenotokehotus ja tieto tilaisuudesta tulla kuulluksi; 6) tieto siitä, että muu kuin toistuvaistulon ulosmittaus voidaan toimittaa ennakoilmoitusta antamatta, ja tieto velallisen oikeudesta osoittaa omaisuuttaan ulosmitattavaksi taikka mahdollinen ulosmittauksen ennakoilmoitus ja kutsu toimitukseen; 7) muut tarpeelliseksi katsotut tiedot ja ilmoitukset.

Ulosottoon tulee hakemuksesta vireille myös sellaisia velkoja, joissa velallisena on kuolinpesä. Ulosottokaaren säännökset tulevat sovellettavaksi myös näissä tilanteissa. Ulosottokaaren 3 luvun 33 §:n mukainen vireilletuloilmoitus tulee lähettää myös velallisena olevalle kuolinpesälle. Ulosottokaaren 3 luvun 15 §:n 2 momentin mukainen velvollisuus ilmoittaa velalliselle vastaavan ulosottomiehen vaihtumisesta koskee myös sellaista tilannetta, jossa velallisena on kuolinpesä.

Asiakirjan antamisesta tiedoksi ja tiedoksiannon vastaanottajasta ulosotossa säädetään ulosottokaaren 3 luvun 37 §:ssä. Sen mukaan, jollei kyseisessä laissa toisin säädetä, tiedoksiannon vastaanottajasta on soveltuvin osin voimassa, mitä hallintolain (434/2003) 56–58 ja 68 §:ssä säädetään. Hallintolain 57 §:n 2 momentin mukaan tiedoksianto kuolinpesälle toimitetaan sille pesän osakkaalle, jonka hallussa pesä on, tai pesänhoitajalle. Jos kuolinpesä on usean osakkaan yhteisessä hallinnossa, tiedoksianto voidaan toimittaa yhdelle heistä. Osakkaan on ilmoitettava tiedoksisaannista muille pesän osakkaille.

Yhdyn valtakunnanvoudin kanslian näkemykseen, jonka mukaan ulosotossa ei ole menetelty virheellisesti, kun asiassa kuolinpesälle on lähetetty ulosottokaareissa edellytetyt ilmoitukset. Huomioitavaa on, että ulosoton lähettämien ilmoitusten vastaanottajaksi on merkitty kuolinpesä ja kantelija on ilmoitettu c/o-osoitteella. Kantelija ei ole ollut velallinen, vaan c/o-osoite on tarkoittanut ainoastaan osoitetta, johon kuolinpesälle osoitettu vireilletuloilmoitus on lähetetty.

Kantelusta kuitenkin ilmenee, että kantelijalle ulosoton lähettämien vireilletuloilmoitusten ja maksukehotusten merkitys ei ole ollut selvää. Tähän on saattanut olla omiaan vaikuttamaan

osaltaan vireilletuloilmoitusten ja maksukehotusten sisällöt. Valtakunnanvoudin kanslian lausunnossakin on todettu, että vakiomuotoisissa ilmoituksissa on ollut myös sellaisia muotoiluja, jotka eivät voi koskea kuolinpesää.

Yhdyn valtakunnanvoudin kanslian ja johtavan kihlakunnanvoudin lausunnoissaan esittämiin näkemyksiin, että tämä on voinut johtaa väärinkäsityksiin siitä, miltä osin vireilletuloilmoituksissa ja maksukehotuksissa kerrotut seikat koskevat kantelijaa.

Valtakunnanvoudin kanslian lausunnossa on todettu, että ulosottoon tulee vuosittain vireille lähes 3 miljoonaa asiaa, joista lähestulkoon jokaisesta lähetetään velalliselle vireilletuloilmoitus. Näiden lähettäminen on automatisoitu ja tästä johtuen vireilletuloilmoitus on vakiomuotoinen, eli ilmoitusta ei muuteta kunkin velallisen tilanteeseen sopivaksi eikä valtakunnanvoudin kanslian lausunnon mukaan vakiomuotoista ilmoitusta ole edes mahdollista muuttaa.

Hallintolain 2 luvussa säädettyihin hyvän hallinnon periaatteisiin kuuluu muun ohella hallintolain 9 §:ssä säädetty hyvän kielenkäytön vaatimus, jonka mukaan viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä. Vaikka hallintolakia ei sen 4 §:ssä olevan soveltamis-alarajauksen perusteella sovelleta ulosottoon, on hyvän hallinnon periaatteiden soveltaminen soveltuvien osin myös ulosoton menettelyyn näkemykseni mukaan omiaan turvaamaan ulosotokaaren 1 luvun 19 §:ssä säädettyä ulosoton asianmukaisuuden vaatimusta.

Oikeuskansleri on automaattista päätöksentekoa koskevassa lausunnossaan tuonut esille, että monesti viranomaisten niin sanotuissa massapäätöksissä on nähtävissä kankeaa ja kaava- maista kielenkäyttöä, ja joskus päätöksiin sisältyy yleisluonteisia kappaleita, jotka eivät mitenkään liity asianomaiseen yksilölliseen päätökseen. Ne ovat päätöksensaaajan näkökulmasta harhaanjohtavia ja vaikeuttavat perustelujen ymmärtämistä ([OKV/1348/21/2020](#)).

Kantelun ohessa toimitettujen vireilletuloilmoitusten ja maksukehotusten perusteella vaikuttaa siltä, että näiden sisällöt on laadittu ensisijaisesti olettaen, että velallisena on luonnollinen henkilö. Kun kantelua koskevassa asiassa velallisena on ollut kuolinpesä, automatisoidun prosessin seurauksena kantelijalle lähetettyjen kirjeiden muotoilut ovat olleet tulkinnanvaraisia. Kuolleen lähiomaisensa asioita hoitavalle maallikolle on voinut hyvinkin jäädä epäselväksi, koskevatko esimerkiksi kerrotut seuraamukset maksun laiminlyönnistä häntä, jolle tiedoksianto toimitetaan.

Valtakunnanvoudin kanslia on lausunnossaan todennut, että vakiomuotoisen vireilletuloilmoituksen kuolinpesää koskemattomat seikat ovat voineet johtaa väärinkäsityksiin. Lisäksi johtavan kihlakunnanvoudin lausunnon perusteella vakiomuotoiset asiakirjat johtavat varsin usein kuolinpesän osakkaan yhteydenottoon ja väärinkäsityksiä oikaistaan puhelinkeskusteluissa ja viestein.

Näihin lausuntoihin nähden pidän riittämättömänä sitä, että valtakunnanvoudin kanslian lausunnon perusteella asiaan ei ole pyritty kehittämään kohennusta, vaan ongelman todetaan olevan seurausta automatisoinnista. Hyvän kielenkäytön vaatimus koskee myös niitä tilanteita, joissa asiakirjoja tuotetaan ja toimitetaan automatisoidun toimintaprosessin yhteydessä. Mikäli tietojärjestelmät tai automatisoidut menettelytavat ovat esteenä oikeuksien toteutumiselle, viranomaiselta edellytetään oma-aloitteisuutta selvittää mahdollisuuksia näiden esteiden poistamiselle.

Tietojärjestelmät ja automatisoidut menettelytavat edesauttavat virkatehtävien asianmukaista hoitamista. Automaation hyödyntäminen ei saa kuitenkaan johtaa kehitykseen, jossa viranomaisen kykenee tuottamaan hyvän kielenkäytön mukaisia asiakirjoja vain järjestelmäsunnittelussa ennakoon tunnistettuun tyyppitapaukseen. Mikäli automatisoidussa prosessissa ei ole mahdollista tunnistaa erilaisia tyyppitapauksia, tulee harkita ainakin myös sitä, olisiko vakio-muotoista ilmoituksen sisältöä mahdollista muokata, tai olisiko lisätietoja antavalla verkkosivuilla tarvetta täydentää kuolinpesille annettavaa informaatiota. Luonnollisesti samaan aikaan on tunnistettava kuitenkin myös lain asettamat rajoitteet asiakirjojen sisällön yksilöllisille muokkauksille, kun esimerkiksi vastaajalle lähetettävän vireilletuloilmoituksen tulee aina sisältää ulosotto-kaaren 3 luvun 33 §:ssä merkityt seikat. Selvitysten perusteella kantelua koskevassa asiassa ulosotto oli jo kantelijan yhteydenoton johdosta pyrkinyt asianmukaisesti oikaisemaan tälle aiheutuneita väärinkäsityksiä.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Saatan edellä esittämäni käsitykset valtakunnanvoudin kanslian tietoon. Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki